

În prezent caută să imprime în rîndurile intelectualilor romîni cu care vine în contact neatrănită regimului nostru afirmînd că războiul este inevitabil. Această afirmație a făcut-o față de prof. TUDORAN GHEORGHE fost șef de garnizoană legionară.

Din nota dată de agentul „CIMPOIEȘU“, din București mai rezultă și faptul că între BLAGA LUCIAN și M. SADOVEANU există o înțelegere tacită că, în prezent M. SADOVEANU să-l ajute pe BLAGA LUCIAN, iar în cazul cînd se va schimba regimul BLAGA LUCIAN să-l salveze pe M. SADOVEANU.

În concluzie: din sintetizarea materialelor informative rezultă că BLAGA LUCIAN, este un element care prin activitatea sa publicistică și poetică, caută să introducă în literatură dogmele ideologiei burgheze, născocesc diferite teorii prin care luptă împotriva artei și literaturii progresiste.

Lucrător operativ,
Lt. Domnița Nicolae

4. *Premiul Nobel*

Nu se cunoaște încă nici un document oficial referitor la propunerea de acordare a Premiului Nobel pentru literatură, în anul 1956, lui Lucian Blaga. Însă o asemenea recomandare a fost făcută. Lumea literară românească a luat cunoștință de existența ei prin emisiunile posturilor de radio străine: B.B.C., Paris, Roma, Ankara, iar autoritățile pe cale diplomatică, prin ambasadele României din țările respective.

În septembrie 1956, Pavel Țugui a fost martorul unei discuții între Mihail Ralea, președintele Institutului Român pentru

Relațiile cu Străinătatea, și colaboratorul său Eugen Filotti, la sediul Institutului din Bd. Dacia.

Mihail Ralea a relatat „că un grup de intelectuali români din Franța și Italia“ l-au propus pe Lucian Blaga, în acel an, „candidat la Premiul Nobel pentru literatură“. recomandarea „trimisă Comitetului ce «analizează candidaturile» a fost reținută“ provizoriu, dar forul academic respectiv a cerut volumele candidatului „într-o limbă de circulație“, precum și referințe ale unor critici „din alte țări“. „Din câte a aflat de la Paris și din Suedia – spunea Ralea – propunătorii au trimis «câteva antologii»“, în care se aflau și poeziile de Blaga, împreună cu dactilograma în limba germană a dramei *Meșterul Manole*.

În discuție, a intervenit Eugen Filotti; „privind critic propria-i activitate de la Direcția Presei din Ministerul Afacerilor Străine“, a considerat o „greșală de neiertat“, faptul „că n-a insistat în anii 1928-1935“ ca Lucian Blaga „să traducă în limba germană și să editeze, în Elveția sau Viena, «un volum masiv» din poeziile sale“. El a citat atunci numele a trei traducători potențiali: Oscar Walter Cisek, Franyo Zoltan și tânărul poet elvețian Hermann Hauswirth¹⁸⁶.

În dosarul de securitate al lui Lucian Blaga se află o fotografie a studiului *La Poésie de Lucian Blaga, précédée d'une introduction à l'étude du lyrisme roumain*, publicat inițial în volumul *Mélanges offerts à M. Mario Roques*, tom I, Paris, 1951. Acesta este textul ce s-a aflat la originea recomandării lui Lucian Blaga pentru Premiul Nobel. În același dosar, se află dactilograma textului și traducerea lui în limba română.

Lucian Blaga a aflat vestea de la Elena Daniello, într-o dimineață însoțită de octombrie, în timp ce se îndrepta spre serviciu. Scena a notat-o în romanul la care tocmai lucra. Autenticitatea ei este neîndoielnică. Știind că paginile urmau să fie citite de Elen, Lucian nu și-ar fi îngăduit denaturarea știrii.

În seara ce abia trecuse, Elena Daniello ascultase întâmplător postul de Radio Zürich. Corespondentul de la Stockholm comenta șansele candidaților la Premiul Nobel pentru literatură:

un spaniol, doi francezi, rusul Mihail Șolohov și Lucian Blaga, sprijinit de țările latine. Corespondentul nu comunica știrea ca atare, ci analiza evenimente desfășurate într-un timp anterior. Elena Daniello nu știa cine îl propusese, la „cea mai înaltă distincție“, dar, sigur, era vorba de o inițiativă din străinătate!

În timp ce redacta pasajul respectiv în roman, Lucian Blaga a emis supoziția existenței unei conexiuni între vizita delegației de partid la Cluj și vestea despre candidatura sa la Premiul Nobel. Guvernul va fi aflat „despre cele ce se petreceau la Academia de la Stockholm“ și, atunci, „s-a grăbit să ia contact cu mine pentru ca eventuala mea încoronare cu laurii de la miazănoapte să nu mă găsească cufundat cu desăvârșire în anonimul artificial în care eram ținut de atâția ani din și prin bunăvoința noului regim. Pentru conducerea partidului, întâlnirea a fost poate și un prilej de tatonare în vederea unei tranzacții“¹¹.

La 29 noiembrie 1958, în *Memoriul de activitate* prezentat academicianului Raluca Ripan, președinta Filialei Academiei R.P.R. din Cluj, împreună cu cererea de renunțare la funcția de director-adjunct la Biblioteca Academiei, Lucian Blaga menționa în alineatul final:

„Pentru activitatea mea literară și filosofică am fost propus, nu știu din a cui inițiativă, la Premiul Nobel în 1956, după cum au anunțat diverse posturi de radio din străinătate. În această chestiune nu am avut nici un amestec personal, deoarece de la 23 August 1944 încoace am întrerupt orice corespondență cu străinătatea“¹⁵³.

Precizarea, s-a observat, este doar parțial adevărată, în sensul „că nu a avut nici «un amestec personal» în chestiunea premiului, cealaltă afirmație că de la 23 August 1944 ar fi întrerupt orice corespondență cu străinătatea se vedește a fi mai puțin exactă, dacă ar fi să ținem cont, de exemplu, doar de corespondența cunoscută cu Bazil Munteanu, care se prelungește până la 15 octombrie 1947“¹⁵³.

Lucian Blaga a știut de la cine a pornit inițiativa. Indicarea pentru premiere a fost făcută la Paris de Bazil Munteanu. El i-a

trimis un exemplar din studiul ce susținea și argumenta propunerea. Într-o dimineață, Lucian Blaga i-a dat lui Vasile Emanoil „Referatul prezentat de Basil Munteanu la comisia respectivă de la Stockholm, însărcinată cu decernarea premiului: «Citește-l cu atenție – mi-a spus –. Nici eu n-aș fi putut face o prezentare atât de clară asupra operei mele. E o sinteză extraordinară. Mi-l restitui în câteva zile. Nu mai am alt exemplar». La vreo săptămână după aceea, dna Cornelia avea să-mi relateze: «Bazil a plecat cu referatul la Stockholm, având certitudinea că toți cei din comisie vor vota pentru acordarea premiului lui Lucian»“.

Vestea posibilei decernări a unei asemenea distincții l-a determinat pe Constantin Noica să adreseze filosofului, la 23 octombrie 1956, următoarea scrisoare:

„Mult iubite, domnule Profesor, îngăduiți unui vechi și cald admirator al scrisului d-voastră să vă spună câtă bucurie ne-a făcut tuturor să auzim că s-a vorbit de cinstirea lui Lucian Blaga cu Premiul Nobel. În fața acestei mari recunoașteri, trec peste sfiala din urmă. Scrisesem în *Anti-Goethe*-le meu că, dacă ar fi să aleg pe cineva să ne reprezinte înaintea lui Dumnezeu, l-aș alege pe Goethe. Când, apoi, m-am întrebat singur, pe care dintre cei în viață l-aș putea alege, mi-a venit în minte același nume cu cel asupra căruia s-a oprit o clipă, pentru premiere, contemporanii noștri“⁵²⁸.

Lucian Blaga va fi crezut cu obstinație în candidatura sa la Premiul Nobel, propunerea în sine i se părea „o satisfacție enormă“¹¹. Apoi, într-una din seri, postul de Radio Paris a anunțat că premiul râvnit a fost acordat poetului de limbă spaniolă, Juan Ramón Jiménez, 1881-1958.

S-a anunțat totodată – nota Lucian Blaga în romanul său – „că și alți patru scriitori au fost candidați și supuși votării la Academia de la Stockholm. Numele acestor scriitori era dat în ordinea numărului de voturi primite. Eu eram al doilea, imediat după spaniolul care a cules laurii. Personal eram nespus de mulțumit de succesul moral pe care izbuteam să-l obțin, cu totul pierdut cum eram într-un buzunar de provincie transilvană“¹¹.

Șerban Cioculescu auzise „că, cu puțin înainte de a muri, i-a lipsit un vot pentru a lua Premiul Nobel“²⁴⁵.

Ziarele și presa literară din țară au comentat premiul acordat poetului spaniol. În zilele acelea, într-o dimineață, Al. Căprariu l-a întâlnit pe Lucian Blaga și, față de el, poetul și-ar fi „exprimat marea deziluzie – nu pentru că nu i s-a decernat distincția, ci pentru tăcerea de gheață din jurul numelui său“; apoi, nu a mai rostit „nici un cuvânt despre marea lui deziluzie. Se întorsese în bronzul propriei sale ființe“²⁹⁶.

Însă recunoașterea valorii de către înaltul for academic i-a aureolat sufletul multă vreme. În primăvara anului 1958, l-a întâlnit pe Valeriu Anania în București și l-a întrebat:

„– Știi că am fost propus pentru Premiul Nobel?

– Am auzit ceva, dar, așa, cum s-ar zice, de prin târg“...
N-am avut o sursă sigură. Cine v-a propus?

– Prietenii mei din Occident.

– Și pentru ce anume?

– Pentru toată opera mea.

Era foarte fericit. Rostise «opera mea» cu o imensă mândrie și conștiință de sine“⁴¹⁴.

La sfârșitul anului 1957, a sosit în țară Rosetta Del Conte. La 9 ianuarie 1958, la întoarcerea din România, îi scria lui Bazil Munteanu de la Roma:

... scumpul Dvs. prieten L.B.* , vă trimite, încredințându-le discreției înțeleghătoare a unui prieten sigur ca Dvs., următoarele vești, pe care eu îmi fac o datorie să le transcriu așa cum mi-au fost dictate:

L.B. a primit studiul despre poezia sa și a rămas încântat. E sănătos și lucrează. Are în manuscris următoarele opere gata, scrise în ultimii 12 ani, de când n-a mai publicat:

1. Filosofie: *Despre conștiința filosofică*, 220 p. – *Aspecte antropologice*, 230 p. Experimentul și spiritul matematic, 230 p.

---

* Expeditoarea folosește, din prudență, numai inițialele numelui.

2. Istoria filosofiei: *Gândirea românească în Transilvania în secolul XVIII*, 250 p.

3. Eseuri: *Izvoade*, 200 p.

4. Aforisme: *Elanul insulei ca Discobolul*

5. Poezii inedite: *Vârsta de fier*, 30 poezii

Cântecul focului, 60 poezii

Corăbii cu cenușă, 60 poezii

Tălmăciri din lirica universală, 70 poezii

Antologie de cântece populare

6. Proză: *Hronicul și Cântecul vârstelor*, 270- p. (autobiografie) 1 roman în trei volume, în curs de redactare.

7. Teatru: *Anton Pann*.

8. Traduceri: *Faust* în întregime, Lessing.

Orice comentariu la această mișcătoare dovadă de bogăție și de tărie sufletească mi se pare de prisos.

Cu astfel de oameni suntem îndreptățiți să avem încredere în spiritul neamului românesc.

Veți primi un exemplar din traducerea *Faust* care mi-a fost încredințat pentru Dvs.

Vă urez ca noul an să vă aducă toate satisfacțiile pe care le meritați și vă rog să primiți expresia deosebitei mele considerații⁴³¹.

În *Nota informativă* din 13 septembrie 1960, existentă în dosarul de securitate, Lucian Blaga a revenit la aceleași probleme. „Sursa“, un critic literar adus de Securitate special de la Timișoara, să stea de vorbă cu filosoful, raporta imediat după întâlnire:

Lucian Blaga era convins „că convorbirile“ avute în 1956 cu delegația de partid, condusă de Miron Constantinescu, „au urmărit și un alt scop. Pe atunci el fusese propus de către un grup de scriitori italieni pentru Premiul Nobel, cea mai mare distincție literară mondială. Azi cunoaște toate detaliile acestei acțiuni de care atunci a fost străin. A sosit în țară anul acesta traducătoarea lui italiană Del Conte“, care „i-a comunicat lui Blaga că traducerea ei au produs o impresie cu totul deosebită în cercurile literare din Italia. De fapt numai două voturi i-au lipsit și și-ar fi primit Premiul Nobel“.

Guvernului român nu i-a convenit – a spus Blaga – să primească premiul „un român care nu scrie pe linie. De aceea l-au și trimis pe Zaharia Stancu la Stockholm ca să arate acolo în cercurile autorizate, că guvernul român n-ar privi cu simpatie o asemenea distincție acordată lui Blaga“⁴⁴¹.

Cert este că Zaharia Stancu a fost într-adevăr în Suedia. La „Întâlnirile *Romniei literare*“, organizate la Universitatea din București, în aprilie 1971, studenții au cerut precizări în legătură cu propunerea de premiere a lui Lucian Blaga. A răspuns Zaharia Stancu:

„Ceea ce vă spun sunt numai lucruri pe care eu le-am auzit, dar nu am avut nici o dovadă reală, dacă era realitate sau simple zvonuri, care circulă în Occident și în România. Anume, că un grup de emigranți români, trăind în Franța sau în altă țară, ar fi făcut o hârtie prin care propusese ca acest premiu să fie acordat lui Blaga“.*

În 1986, I. Opreșan a scris Academiei Suedeze și a rugat să i se transmită în copii „eventualele documente aflate la dosarul Blaga pentru Premiul Nobel“. I s-a răspuns „că nu există nici un dosar Blaga în arhiva Premiilor Nobel“²⁴⁵.

Oricum ar sta lucrurile, modestia înăscută a lui Lucian Blaga s-a întors împotriva lui și, în anul 1956, culegea roadele acestei atitudini. Deși vorbea fluent germana și a trăit un deceniu în țările de limbă germană, a stabilit relații amiabile cu editurile elvețiene, și vieneze, avea acces nelimitat în paginile marilor reviste europene și era rugat insistent să colaboreze la *Archiv für Geschichte der Philosophie* din Berlin, la *Sofia* din Roma, la *Die Tatwelt*, întemeiată de Rudolf Eucken la Jena, nu a întreprins nimic pentru popularizarea propriei opere.

A refuzat propunerea lui Louis Lavelle de a edita studiile sale filosofice în franceză și propunerea domnișoarei Ana Rădulescu-Pogoneanu de a i le traduce. Avea traduse în limba germană dramele: *Tulburarea apelor*, *Meșterul Manole*, *Cruciada copiilor*; dar nu a făcut nici un efort de a le tipări. Cu toate că a fost continuu solicitat, nu a vrut să publice versuri în revistele

---

* (***) *Colocviu despre literatură cu studenții bucureșteni*, *România literară*, III, nr. 21, 20 mai 1971, p. 7.

elvețiene. A organizat turneul actriței Theomaria Lenz, la Berna, Viena, Berlin, cu un program de poezie românească, din care s-a autoexclus. În loc să traducă și să tipărească un volum din propriile versuri, a tradus, împreună cu Hermann Hauswirth și a editat o culegere de poezie populară românească, efort primit cu indiferență de superiorii din Direcția Presei și, ulterior, uitat cu desăvârșire.

Dezinteresului personal, i s-a adăugat după 1945, represiunea comunistă. Apariția în limba italiană a studiului *Orizont și stil*, 1946, cu o prefață de Antonio Banfi, membru în Comitetul Central al Partidului Comunist Italian, a iritat pe comuniștii români și a blocat apariția volumului următor, *Artă și valoare*. Oficialitățile comuniste de la București au plătit editorului italian întreaga ediție, cu condiția de a nu o publica. Din aceleași motive nu a putut apărea antologia din poemele lui Lucian Blaga traduse de Rosetta Del Conte.

În anul 1946, editura vieneză Erwin Müller voia să editeze „un volum de poezii al celui mai important poet român, Lucian Blaga“, ce urma să apară „până la Crăciun“. Editorul voia să știe dacă poetul „a colaborat cu forțele de ocupație germană pe linie culturală“. Comuniștii români nu au dat nici un răspuns și volumul nu a apărut.

Nu putem întoarce sensul unui destin, dar dezinteresul scriitorului în anii interbelici și represiunea ideologiei totalitare vor constitui mereu un popas meditativ pe marginea relațiilor dintre literatura română și literatura europeană.

5. O aniversare

La interogatoriul din 7 august 1959, Vasile Netea declara în fața căpitanului Cristache Dragopol, anchetator penal de securitate, următoarele: